

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2007-2008

15 november 2007

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heren Jan Peumans en Frans Peeters, mevrouw Vera Van der Borgh
en de heren Flor Koninckx, Bart Caron en Mark Demesmaeker –**

**betreffende de erkenning van het georganiseerde carnaval in Vlaanderen
als waardevolle en belangrijke cultuurvorm
en meer bepaald als immaterieel cultureel erfgoed**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Carnaval vieren is een internationaal bekend en verspreid volksfeest voor jong en oud. Over de oorsprong ervan is er echter veel onduidelijkheid. Meestal suggereert men een katholieke oorsprong, als rijkelijke, maar ook decadente vastenavondviering aan de vooravond van een periode van vasten, bezinning en boetedoening (zie bijvoorbeeld het schilderij ‘Het Gevecht tussen Carnaval en Vasten’ van 1559 van Pieter Bruegel de Oude), maar er zijn ook heidense wortels als een lente- en vruchtbaarheidsfeest en als feest van de ‘omgekeerde wereld’. Hoewel carnaval vieren dus een zeer oude traditie is, evolueerde het door de eeuwen heen zeer sterk, zowel in doelstelling, inhoud en vorm, als periode en populariteit.

Carnaval zoals wij het nu kennen in Vlaanderen is eigenlijk van vrij recente datum. Na een lange tussenperiode kende carnaval in onze regio een heropleving vanaf de 19e eeuw toen vanuit de Rijnstreek het georganiseerde carnaval ingang vond. Dat is het welbekende carnaval met carnavalsverenigingen, prinsen, raden van elf, narren, liederen, onderscheidingen, stoeten (cavalcades), praalwagens, confetti, verklede en gemaskerde carnavalsvierders en zo meer. In oorsprong was het vooral bedoeld als persiflage op het militarisme en de hiërarchie van de Pruisen, met onder meer de alternatieve ‘militaire’ groet ‘alaaf’ (top van de rechterhand naar de linkerslaap). In Vlaanderen is dit georganiseerde carnaval pas echt doorgebroken vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw. Vanaf dan is het ook meer en meer losgekoppeld van de katholieke zingeving en timing; kende het een sterke groei en spreiding en is er – kenmerkend voor Vlaanderen – een intensieve uitwisseling tussen de diverse carnavalsverenigingen met deelname aan elkaars stoeten en feesten. Men probeert dan ook uit elkaars vaarwater te blijven, wat tot gevolg heeft dat Vlaanderen een erg langgerekte periode carnavalsvieringen kent ⁽¹⁾.

Essentieel is dat carnaval een onconventioneel, humoristisch, satirisch, rebels, chaotisch, democratisch,

standloos, uitbundig enzovoort, publieksfeest is met uiteraard behoorlijk wat eten en drinken.

Het is een levend volksgebruik, weliswaar gebaseerd op tradities, maar dat door de tijd heen verandert van vorm, functie en inhoud. Het is ook zeer sterk lokaal ingebed.

Hoe carnaval verder zal evolueren, weten we uiteraard niet, maar, zoals bij zoveel andere volksfeesten, is er ook hier het gevaar van een overdreven commercialisering. Een ander probleem is de vervreemding, vooral in de steden.

Als cultuurfenomeen is carnaval een mix van laagdrempelige en sociaal diverse volkscultuur met een belangrijk participatief element, van lokaal cultuurbeleid, van sociaalculturele verenigingswerking en van amateurkunsten.

We kunnen dus gerust stellen dat carnaval deel uitmaakt van het immaterieel cultureel erfgoed van Vlaanderen.

Er moet daarbij ook verwezen worden naar de UNESCO-conventie betreffende de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed, opgemaakt in Parijs op 17 oktober 2003, goedgekeurd bij decreet van 10 februari 2006 (*Parl. St.* Vl. Parl. 2005-06, nr. 666/1).

Deze Conventie “beoogt het immaterieel cultureel erfgoed te beschermen. Zij wil het respect verzekeren voor het immaterieel cultureel erfgoed van de betrokken gemeenschappen, groepen en individuen en wil op lokaal, nationaal en internationaal niveau het bewustzijn verhogen, voornamelijk onder jongeren, van het belang van het immaterieel erfgoed voor de culturele identiteit en de bescherming van de culturele diversiteit en de menselijke creativiteit. De Conventie wil de lidstaten van UNESCO aanzetten om in een geest van samenwerking en wederzijdse ondersteuning, samen met haar bij te dragen tot de bescherming van dit erfgoed en hiervoor binnen hun land de nodige ondersteunende maatregelen te treffen om de leefbaarheid van het immaterieel erfgoed te verzekeren door bijvoorbeeld de identificatie, de documentatie, het onderzoek, de bescherming, de promotie, de versterking en de overdracht (formeel en niet-formeel onderwijs) van dit erfgoed” (*Parl. St.* Vl. Parl. 2005-06, nr. 666/1, p 3).

Artikel 2.1. van de Conventie definieert ‘immaterieel cultureel erfgoed’ als “de praktijken, voorstel-

¹ Voor deze historische situering werd geput uit het boek van Bart LAUVRIJS, *Een jaar vol feesten. Oorsprong, geschiedenis en gebruiken van de belangrijkste jaarfeesten*, Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 2004, p 83-110.

lingen, uitdrukkingen, kennis, vaardigheden – zowel als de instrumenten, objecten, artefacten en culturele ruimtes die daarmee worden geassocieerd – die gemeenschappen, groepen en, in sommige gevallen, individuen erkennen als deel van hun cultureel erfgoed. Dit immaterieel cultureel erfgoed, overgedragen van generatie op generatie, wordt altijd herschapen door gemeenschappen en groepen als antwoord op hun omgeving, hun interactie met de natuur en hun geschiedenis, en geeft hen een gevoel van identiteit en continuïteit, aldus respect voor culturele diversiteit en menselijke creativiteit bevorderend. Voor deze Conventie zal uitsluitend rekening gehouden worden met zulk immaterieel cultureel erfgoed dat zowel compatibel is met bestaande internationale instrumenten voor mensenrechten als met de vereiste van wederzijds respect tussen de gemeenschappen, groepen en individuen, en met duurzame ontwikkeling”.

Volgens artikel 2.2., (c), van de Conventie kan dat immaterieel cultureel erfgoed zich onder meer manifesteren in het domein van ‘sociale gewoonten, rituelen en feestelijke gebeurtenissen’.

De indieners van dit voorstel zijn van mening dat de carnavalstraditie in Vlaanderen inderdaad tot het Vlaamse immateriële culturele erfgoed behoort, zoals gedefinieerd in en beschermd door de UNESCO-conventie.

Op 27 oktober 2005 werd de kaderconventie van de Raad van Europa over de bijdrage van cultureel erfgoed aan de samenleving (Faro) publiek bekendgemaakt. Artikel 2b van die kaderconventie bepaalt dat “een erfgoedgemeenschap is samengesteld uit personen die waarde hechten aan specifieke aspecten van cultureel erfgoed die ze, in het kader van publieke actie, wensen te behouden en aan toekomstige generaties over te dragen” (2).

Het georganiseerde carnaval is in Vlaanderen een breed gedragen, levend volksgebruik. Er zijn talrijke verenigingen en vrijwilligers actief. Sinds 1976 bestaat er ook een overkoepelende organisatie van

carnavalsverenigingen, de vzw Federatie Europese Narren Vlaanderen (FEN) (www.fenvlaanderen.be). Bij FEN Vlaanderen zijn momenteel een 450-tal carnavalsverenigingen aangesloten, wat toch een indicatie geeft over het belang en de omvang van deze cultuurvorm.

FEN Vlaanderen vraagt al jaren dat de overheid carnaval als cultuurfenomeen zou erkennen, en zo de cultuurwaarde en het culturele belang ervan zou bevestigen. FEN vraagt niet meer dan een erkenning, aangezien FEN zelf vraagt dat de begrippen ‘erkenning’ en ‘betoelaging’ worden losgekoppeld. De gevraagde erkenning moet dus eerder beschouwd worden als een bevestiging en een waardering, als een aanvaarding van bestaan, als een positief signaal voor de vele vrijwilligers-carnavalisten.

De indieners willen hier graag op ingaan en erkennen dat carnaval terecht als een waardevol cultuurofgoed van de Vlaamse cultuurgemeenschap beschouwd wordt, dat ‘respect’ en ‘bescherming’ van de overheid verdient.

Dit is in eerste instantie uiteraard een belangrijke symbolische stap.

Dit initiatief ligt ook in het verlengde van het beleid dat de minister van Cultuur tot vandaag heeft gevoerd. Zo worden carnavalsverenigingen steeds meer bij het beleid betrokken als erfgoedverenigingen, die actief zijn rond hun specifieke erfgoed, het levend houden en enthousiast promoten. Zo kunnen carnavalsverenigingen die dat wensen, aansluiten bij de erfgoedverenigingenwijzer, die met steun van de Vlaamse overheid is ontwikkeld (www.erfgoedverenigingen.be). Via dat kanaal kunnen ze ook aansluiten op de erfgoedwebstek (www.erfgoedwebsite.be), die ook met steun van de Vlaamse overheid werd ontwikkeld.

De ondersteuning van de lokale carnavalsverenigingen is in eerste instantie uiteraard een lokale verantwoordelijkheid. De verenigingen kunnen op dat niveau inderdaad vaak op steun en erkenning rekenen.

Een erkenning is ook wenselijk als signaal naar de UNESCO.

² Voor de tekst van deze conventie, zie : <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Word/199.doc>.

België maakt, via een alternerende Vlaamse en Frans-talige vertegenwoordiging, deel uit van het intergouvernementeel comité dat instaat voor de concrete uitwerking van en de accreditaties in het kader van de bovenvermelde UNESCO-conventie.

Ten slotte is er misschien behoefte aan overleg tussen de Vlaamse, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap om meer gewicht aan de erkenningsaanvraag te kunnen geven. Er kan worden onderzocht of er samengestelde of gebundelde erkenningsdossiers en projecten in het kader van carnaval bij de UNESCO kunnen worden ingediend.

Jan PEUMANS

Frans PEETERS

Vera VAN DER BORGHT

Flor KONINCKX

Bart CARON

Mark DEMESMAEKER

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op:

1° de bepalingen en de doelstellingen van de kaderconventie van de Raad van Europa over de bijdrage van het cultureel erfgoed aan de samenleving (Faro, 27 oktober 2005);

2° de Conventie betreffende de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed (Parijs, 17 oktober 2003) van de UNESCO, goedgekeurd door het Vlaams Parlement bij decreet van 10 februari 2006, meer bepaald de hoofdstukken I – Algemene bepalingen en III – Bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed op nationaal niveau, van kracht in Vlaanderen sinds 24 juni 2006;

3° het huidige lidmaatschap van België en de vertegenwoordiging van Vlaanderen in het intergouvernementeel comité dat de UNESCO-conventie uitwerkt;

– overwegende dat:

1° het georganiseerde carnaval in Vlaanderen een alom bekend en verspreid volksfeest is en tot de traditie behoort;

2° in Vlaanderen talrijke carnavalsverenigingen en vrijwilligers actief zijn;

3° carnaval aan de definitie van ‘immaterieel cultureel erfgoed’ beantwoordt, zoals bepaald in de UNESCO-conventie betreffende de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed (Parijs, 17 oktober 2003);

4° de gemeenschap van carnavalsverenigingen en carnavalisten beschouwd kan worden als een ‘erfgoedgemeenschap’, zoals bepaald in de kaderconventie van de Raad van Europa over de bijdrage van het cultureel erfgoed aan de samenleving (Faro, 27 oktober 2005);

5° carnaval in Vlaanderen op gemeentelijk en provinciaal niveau vaak al op verschillende vormen van ondersteuning kan rekenen;

6° in Vlaanderen sinds 1978 een overkoepelende organisatie van carnavalsverenigingen bestaat, de vzw Federatie Europese Narren (FEN) Vlaanderen;

7° de vzw FEN Vlaanderen al jaren vragende partij is voor een ‘erkenning’ van carnaval in Vlaanderen als waardevolle en belangrijke Vlaamse cultuurvorm;

8° talrijke carnavalsverenigingen voorkomen op de erfgoedverenigingenwijzer (www.erfgoedverenigingen.be) en op de erfgoedsite (www.erfgoedsite.be) die met steun van de Vlaamse overheid werden ontwikkeld;

– vraagt de Vlaamse Regering:

1° het georganiseerde carnaval in Vlaanderen te erkennen als immaterieel cultureel erfgoed zoals bepaald in de UNESCO-conventie betreffende de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed, opgemaakt in Parijs op 17 oktober 2003;

2° na te gaan of het opportuun is om in overleg met de Franse en de Duitstalige Gemeenschap te onderzoeken of er samengestelde of gebundelde erkenningsdossiers en projecten in het kader van carnaval bij de UNESCO kunnen worden ingediend.

Jan PEUMANS

Frans PEETERS

Vera VAN DER BORGH

Flor KONINCKX

Bart CARON

Mark DEMESMAEKER
